

Oponentský posudek diplomové práce Jana Chromého „Karel Hynek Mácha na střední škole“

Ústav české literatury a komparatistiky FF UK v Praze, obor český jazyk a literatura

Diplomová práce Jana Chromého se zaměřuje na fenomén obrazu autora, jak je odvíjen v kontextu středoškolského vzdělávání na specifickém materiálu vybraných učebnic literatury, konkrétně se jedná o schémata narativizace života Karla Hynka Máchy.

Práce je koncipována tak, že v rámci úvodní kapitoly je připraveno metodologické zázemí pro ústřední pojem obrazu autora, z něhož se vychází, ale k němuž i celý text směřuje. Vzhledem k tomu, že si je diplomant vědom jisté rozvolněnosti či prozatímní neukotvenosti tohoto pojmu v rámci literární vědy, vysvětluje jeho pozadí a snaží se odůvodnit jeho opodstatněnost. Za inspirativní podněty k rozvíjení metodologie/ konceptu autorského obrazu považuji např. zmínění Tomaševského rozlišení autora s biografií a autora bez biografie, nebo uvedení souvislostí mezi autorským mýtem a autorským obrazem. Co mi vzhledem k dosavadnímu uvažování o tomto pojmu připadá dále nosné a inovativní, je způsob úvah o hierarchizaci tohoto pojmu (např. jeho centrum a periferie, přechodové oblasti, nebo vztah k jiným literárněteoretickým pojmům z oblasti „autorství“).

V návazné kapitole se před čtenářem otevírá analýza konkrétního materiálu, jejímž jádrem je soubor 17 soudobých učebnic literatury. Výběr těchto učebních textů se mi jeví jako poměrně reprezentativní, a i když by se asi očekávalo, že v tomto ohledu by bylo lze vznášet námitky, proč jsou vybrány právě tyto učebnice a ne jiné, pak musím konstatovat, že z hlediska argumentačního, kvantitativního i z hlediska dostupnosti a používanosti uvedených učebních materiálů nemám k uvedenému souboru nejmenších výhrad. Jedná se o analýzu pečlivou a důkladnou, přesto by některá její východiska nebyla zřejmá a zodpovězena, pokud by se autor diplomové práce neuchýlil krom synchronního také k diachronnímu pohledu, jímž mnohé osvětlil a postavil do jiného světla. Pokud by diachronní přístup ve studii zvolen nebyl, asi by byl tento posudek „přehlčen“ otázkami směřujícími k vysvětlení různých diachronních souvislostí.

Předložená diplomová práce co se stylu a prezentace týče, představuje text velmi čtivý, procházení jím je pro čtenáře radostným dobrodružstvím, nikoli povinným prodíráním se „houštinou“ textu, přitom studie neztrácí nic z žánru odborného psaní. Diplomantovi se povedlo srozumitelně, logicky a na dobré teoretické úrovni prezentovat východiskový koncept obrazu autora, vedle toho dokázal se svým nastaveným standardem udržet krok i v analytické části práce. Ač ta se může v některých momentech jevit jako zbytečně popisná, je jí třeba k dalšímu vyvozování závěrů a interpretaci. Styl práce podle mého názoru charakterizuje snaha o detailnost a pečlivost. Mám však výhradu lexikálního charakteru, a to k poměrně častému používání přívlastku „undergroundový“ s negativními konotacemi, ve vztahu k sémantice pojmu z hlediska literárněhistorického bych raději volila jiný atribut.

Zastavme se u několika otázek, které si jednak sám autor diplomové práce v textu samotném klade explicitně a jednak u těch, které mohou při četbě z textu vyplývat pro čtenáře. Diplomant rozlišuje obraz autora v širším a užším smyslu (s. 18), o obrazu autora v širším smyslu mluví jako o „obecně platném procesu konstrukce“ a o jeho konkretizaci jako o obrazu v užším smyslu. Není však takové rozlišení nadbytečné? To by pak každý z literárněteoretických pojmů musel být členěn na obecný pojem a jeho možné realizace. Dále se v textu práce píše, že obraz autora ovlivňuje recepci u řadových čtenářů. Jak je ale pojímán v práci „řadový čtenář“, jako žák střední školy?

Jan Chromý si také klade otázku, zda je obraz autora subjektem díla (s. 13), najdeme v jeho textu odpověď?

V návaznosti na jiné teorie je také konstatováno, že je obraz autora paratext, nicméně v kontextu Máchova obrazu jako by na síle nabývaly jiné funkce než ona paratextová? Krom toho bych se chtěla zeptat na souvislosti s paratextovou povahou pojmu, lze Sabinův Úvod povahopisný skutečně považovat za paratext? Takto se o tom v diplomové práci píše na straně 80, nicméně argumenty pro toto tvrzení v textu nezaznívají.

Jak je v učebnicích předkládána vize o „stvořiteli textu“, autorovi, básníkovi? Jak je v učebnicích modelován hlas, který z textů promlouvá? Je rozlišován vypravěč/ lyrický subjekt a psychofyzická osobnost autora, nebo je hlas stvořitele textu cele ztotožňován s obrazem autora? Mění se toto „modelování“ v závislosti na jednotlivých učebnicích?

Výhledy zkoumání

Diplomová práce v neposlední řadě přináší možnosti výhledů do dalších zkoumání. Mám na mysli např. kritickou reflexi psaní učebních materiálů, jak diplomant přesvědčivě ukazuje, některé z učebnic vznikají pouhým přebíráním částí textu. Vedle toho se tento text také dotýká nahlížení na způsob chápání autorských osobností v kultuře, v níž žijeme. Práce přináší jeden z modelů, jak je možné konstruovat obrazy dalších autorů a také se domnívám, že skrze vytvořený obraz lze reflektovat i umělecká zpracování obrazu K. H. Máchy. Pro představu uvádím konkrétní příklad, básně Jiřího Staňka s výraznou projekcí lyrického subjektu do některých dominant obrazu K. H. M. (např. báseň pro náš kontext s výmluvným názvem Hasič Mácha), v nichž se dá také „vystopovat“ schéma Máchova obrazu založené na konstantách, které popisuje Jan Chromý.

Předloženou diplomovou práci ráda **doporučuji k obhajobě** a navrhuji ji hodnotit známkou **výborně**.

V Praze dne 3. 9. 2015

Mgr. Andrea Králíková, Ph.D.